

Vijf tips over Het kerkgebouw

Het kerkgebouw heeft een unieke functie in de publieke ruimte. Het is de thuisbasis van een geloofsgemeenschap. Maar het kan ook een plaats van reflectie, ontmoeting en inspiratie voor de rest van de samenleving zijn. Hoe zet je jouw kerk in als een gastvrije en inspirerende plek die zowel gemeenteleden als bezoekers en passanten aanspreekt? Vijf tips van theoloog en architect Willem Jan de Hek.

TEKST WILLEM JAN DE HEK **BEELD** ADRIENNE SIMONS

1

Gebouwen vormen ons

"Wij geven vorm aan onze gebouwen, en daarna geven zij vorm aan ons," zei Winston Churchill ooit. De ruimte waarin wij wonen, werken en leven vormt ons op heel subtiele manieren. Onze leefomgeving beïnvloedt onze manier van leven, vaak zonder dat we het zelf beseffen. Modernistische architectuur richt zich op efficiëntie, waarbij functies worden gescheiden, wat resulteert in functionele maar vaak afstandelijke gebouwen. Soms zijn ze prachtig om te zien, maar tegelijkertijd volstrekt ontoegankelijk. Ook kerken kunnen als afstandelijk worden ervaren. Veel mensen die zichzelf niet-gelovig noemen ervaren een drempel om zomaar een kerk binnen te lopen. Zomaar een voorbeeld van hoezeer onze omgeving ons vormt. Wat roept jouw kerkgebouw op bij een toevallige passant?

2

Het kerkgebouw is van waarde

Elk gebouw drukt bepaalde waarden uit. Architectuur vertelt het verhaal van de tijd. Wat vinden we met elkaar belangrijk? Is dat efficiëntie, duurzaamheid, functionaliteit? Om betekenisvolle ruimtes te kunnen ontwerpen en onderhouden, moeten architecten en gebouweigenaren steeds weer leren om waarde-gericht te gaan werken, zo betoogde de bekende architect Louis Kahn. Welke waarden wil je met jouw kerkgebouw uitstralen? Ik ken een geloofsgemeenschap die samen met buurtbewoners de tuin van het kerkgebouw onderhoudt. Het is een eetbare buurttuin geworden: een open en uitnodigende tussenruimte tussen kerkgebouw en samenleving. Dankzij de tuin vertelt het gebouw een prachtig verhaal over gastvrijheid en zorg voor de natuur.

3

Barmhartigheid en schoonheid gaan hand in hand

Twee andere waarden die een kerkgebouw kunnen uitdrukken zijn barmhartigheid en schoonheid. De Japans-Amerikaanse kunstenaar Makoto Fujimura vertelt in zijn boek *Geloof + Kunst* hoe deze waarden met elkaar samenhangen en hoe zij opkomen uit het christelijk geloof. Als voorbeeld noemt hij de kunstvorm Kintsugi, waarbij gebroken keramiek met goudlijm wordt hersteld. Hoe kun je aan de buitenkant van jouw kerk aflezen dat het een plek van heling en vernieuwing is? Juist schoonheid kan daarbij een belangrijke rol spelen. De ervaring van esthetiek kan inspireren en hoop geven. Barmhartigheid en schoonheid gaan juist in kerkgebouwen hand in hand. Het zijn plaatsen waar de ziel tot rust kan komen en een gemeenschap op een bijzondere manier wordt gevormd.

4

In de kerk gaat het over bevrijding

Architectuur draait niet om het creëren van afgesloten ruimtes. De theoreticus Alexander Tzonis vatte de taak van de architect samen als "het ontwerpen van een niet-onderdrukkende omgeving". Architectuur is werken aan bevrijding. Dat is de laatste waarde die ik wil noemen in deze vijf tips. Want is bevrijding niet ook waar het in evangelie voluit over gaat? Wij geloven in een God die bevrijdt... en kerkgebouwen mogen van dat bevrijdend handelen een uitdrukking zijn. Denk maar aan de gotische kathedraal met haar hoge gewelven en ranke zuilen en het indrukwekkend gevoel van vrijheid en openheid die door deze heilige ruimte wordt opgeroepen. Kerkgebouwen hoeven niet bedompt en in zichzelf gekeerd te zijn, maar transparant en open naar buiten. Ruimte maken is inderdaad ruimte maken – voor God en voor elkaar.

5

Kerkgebouwen zijn nooit af

Dankzij hun gebruik blijven gebouwen altijd in ontwikkeling. Ze zijn nooit af en vragen daarom voortdurend om een creatieve betrokkenheid. Blijf daarom altijd je creativiteit en verbeeldingskracht inzetten als het gaat om het gebruik van je kerkgebouw. De Iraakse architecte Zaha Hadid had als motto: "Ik heb 360 graden tot mijn beschikking. Waarom zou ik me beperken tot één hoek?" Zo'n open houding is ook een uitdaging voor kerkbeheerders. Wat is er nog méér mogelijk met de ruimte die aan ons is toevertrouwd? Hoe kunnen onze kerkgebouwen écht levende en heilige plekken zijn, die resoneren met hun omgeving en bezoekers uitnodigen om zich betrokken te voelen of te geraken? Een goed gebouw blijft in gesprek met de gemeenschap, met ruimte voor aanpassing, en zoekt steeds weer nieuwe manieren om uiting te geven aan gastvrijheid, barmhartigheid, schoonheid en bevrijding. Een kerkgebouw is nooit af. Gelukkig maar.

